

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 188 (10173)

1976 чылдың август 10, вторник

1925 чылда
үндүрүлгөсү

Өрткө
2 көп.

КОМБАЙН БЕЛЕН БЕ?

Күскү дүжүт ажаалдазы—көдээниң ишчилеринге эң-не бачым болгаш харысалгалыг үе. Ол дээрже чер-черде партия организацияларының, ажил-агыйларның болгаш хей-ниити организацияларының, тускай эртемниглеринин болгаш механизаторларның—бүгү тараажыларның—чылда кылган ажылының түнели болур. Ычангаш анаа шыгыг белектерини чугула.

Оңу беш чылдың баштайгы чылынын дүжүдүн ажаарыга Тыва АССР-ниң чону шудуруг белектерин турар. СЭКП Төл Комитетинин болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң «1976 чылда дүжүт ажаал алышкынын, көдээ ажил-агый продуктуларын, мал чөмчөрин белектерин хандылар талазы-биле немелде хемчеглер дугайында» доктаалының күөсеттинип турары бо.

Август биринч медээниң бэугаар алырга, эртен чылдың бо үедег деннелинде тараа комбайнлары 16 хуу, силос комбайнлары болгаш жаткалар 35—40 хуу хей септеттинген азы тараа кезер 744, силос ажаар 233 комбайн болгаш 270 жатка белең. Бо талазы-биле ажил Чөөн-Хемчик районда багай эвес чоруп турар. Ол районда бүгү комбайнларның 90 хуузу, жаткаларның 85 хуузу септеттинген.

Дүжүт ажаалдазының техниказын септээрин Танды, Каа-Хем, Бин-Хем районнар хожудалып келген. Бин-Хем районда тараа кезер 147 комбайнның 75-и, Тандыда 266 комбайнның 158-и септеттинген. Улуг-Хем, Кызыл районнарның ажил-агыйлары база чогуур деннелге чедир ажилдап шыдавайн турар. Оң кол чылдагына—септелгеде ажилды организастан турарының сулазы. Салчак Тока, ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг, «Улуг-Хая» совхозтарда, «Хадын», «Коммунизмниң херели» колхозтарда болгаш өске-даа ажил-агыйларда септелге графиктерин бешин тургустунмаан. Септечилерин ажилдаарына таарымчалыг байдалдар база чок.

Септелгеде механизаторлардан күш-ажыл чурумун хажыдып турар кижилер база бар. ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтун септелгеде чээрбитос механизаторунун чүгөс он кирези, СЭКП-ниң XXII съездин аттыг совхозтун он бир септечилериниң үжү, Дуржулга станциясында он сес кижиниң чедизи ажилдап турар. ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтун септечилери ажилдап бир шак эрте чанып турган. Ындыг турбуже ол ажил-агыйда СКД-5 деп 20 комбайн тоймаглаттыган, а кол ижевер Ю. Готилов оларны септелгеже ам-даа кирибээн. Тоймаглаттыган комбайннар Салчак Тока аттыг, «Ак-Туру», «Улуг-Хая» совхозтарда хей. Чамдык ажил-агыйларын удурткучулары септелгеде механизаторларны өске ажилче чартыктырып турар.

Элээн хей колхозтар болгаш совхозтар септечилер ортузунга социалисттик чарышты калбартпаан. Ылангыч «Саян» совхозта нилг. Мастерскаяларның кол кезинде дүжүт ажаалдазына шынарлыг белектерин дугайында лозуннар, плакаттар чок, септеттинген техника хүлээп алыр комиссиялар сула ажилдап турар. Оң уламыдан «Революцияның чалбыжы» совхозтун, республиканың «Сельхозтехника» каттыжышкынын болгаш өске-даа септелге мастерскаяларының септээр техниказының шынары куду.

Амгы үеде колхозтарда болгаш совхозтарда септеттинзе-даа, коробка чогулдап белең эвес комбайннар база бар. Ындыг комбайннар республикада 95. Моон чылдагына—ажыл-агыйлар удурткучуларының, тускай эртемниглеринин корробкаларны «Сельхозтехника» каттыжышкыныча озаалдап чорутканында. Корробкалар анаа майдал эгелеп кээп эгелээн, ужуру болза январьдан, харындаа эртен күстен бээр сагыш салыр турган.

«Сельхозтехника» бүгү мастерскаялары август 10-га чедир 240 комбайн, 350 коробка септээр ужуруг. Бөгүн чүгөс 206 комбайн, 250 коробка септеттинген. «Сельхозтехника» каттыжышкынын ажилдакчылары ажилды бедик деннелге организастан ужуруг. Ол черлерде партбюролар харысалгалыг эштерини өтчеттарын дыңнап, партияны удуртулганы күштелдирерни чугула.

Амгы үеде колхозтарда болгаш совхозтарда тараа кезер 317, кукуруза ажаар 73 комбайн, 90 жатка септелгеде турар. А тараа кезер 160, силос ажаар 40 комбайн болгаш 37 жатка амдыга чедир септелгеже кирбээн. Мындыг байдал тараажы бурузун, бир дугаарында-ла ажил-агыйлар удурткучуларын, тускай эртемниглерин дүвүредир ужуруг.

Дүжүт ажаалдазына чедир сангыг хонуктар арткан. Ам сорулга—бар-ла күштү, арга-дуржулганы болгаш курлавырларны техника септелгезинче мөөңнээр, септелге ажилын организастан арын экижидер, ажилдың бүдүрүлгүлүүн болгаш шынарын бедидер. Бо бүгүнү удуртуру, анаа идекейлиг киржири чер-черде партия организацияларының, көдээ коммунистеринин бир кол хүлээлгези.

МАЛ ЧЕМИНИҢ БЕЛЕТКЕЛИНГЕ ШАЛЫПЧЫ АЖЫЛДААР

КЕЗИЛДЕ ТҮЛҮКТЭЭН

Улуг-Хем районнуң девис-изеринде бо чылын сизинин, өске-даа олар үнүмүнүң үнени эки. Ажил-агыйларның мал чөмчө белектерин бригадалары, звенолары техника болгаш хөл чөмчө-херекселдери-биле бүрүн хандыртып, шөлдөргө, шынааларга, арга-эзминер аяңдарына үнүп, ниитинин малына четчир чөмчө белектер чугула кампанияны калбарты берген.

Мал чөмчө белектерини шалыпчы болгаш организастан эртерин дээш «Улуг-Хая» совхозтун дирекциясы, партияны бо чугула кампанияга белектер ажилдарын баш удур эки чорудуп, ону боттадырарының тодаргай хемчеглерин алган турган. Ычангаш бо хүннерде ол совхозтун шөлдөринде, шынааларында ажил-иш организастан чоруп турар. Ол совхозтун Ийн-Тал салырының ишчилери ниити

ниң малынга элбик чөмчө ой-шанда белектер, оң магадылалдыг кулаларын тургузар дээш тура-сөрүктүг, бедик кадрлуучулуктун ажилдап турар. Ийн-талчылар бо чылын 950 тонна сизини белектер хүлээлгези.

Салбыраа сизин белектер механизаторларын звеноңу удурткучу Кыргыс Седипович Пагыт-оолга оларның сизин кезип турар шөлдөргө барып, ажил-иш-биле таныштыгыс. Механизаторларын звенода бир сизин сараткычы, ийн волонеры, ийн сизин бөлөр узун дыр-баштар болгаш узун сизин кезер ишчилер бар болду. Сизин есикичери бир шөлдө көчөс, еси шөлдүн сизини кезип турда, артынаары есикич сизини болгаш, улуг-улуг

сарааттар кылдыр салып үндүрүп турар. Механизаторларын звеноңу оолдары бот-боттарының арасында эп-найырдыг, коллективтиг ажилдап тургаш, хон бурнуң элбик-нормазын доктаал ажил күөсөдүп турарын Кыргыс Седипович чугулап чорду. Оларның ара-зындан сизин сарааттар тракторун башкарышкы Кызыл-оол Сат, сизин бөлүкчү комсомолчу Сергей Эгге-Маадыр, район Совединиң депутаты Михаил Нечип-оол, сизин кезер машиналарның башкарышкылары коммунист Сандал Доржу, Болот-оол Кыргыс болгаш Михаил Мандып-оол олар кызымканай күш-ажылы-биле өскө ш-өөрүңге үлгөр-чирээни көргүзүп турарлар.

Ол салбыраа механизастаан

звенодан аңгыда 11 кижиден тургустунган хол надыйрыг эвено база ажилдап турар. Эвено техника ажилдагышкы ботлар, ыяш, хараган кыды болгаш Улуг-Хеминиң ортулуктарында сизин эки үнени черлерин негиз турар. Олардан Федор Чанчып, Владимир Седипович, Иван Шалган олар хүнүдө чугула чогуур планын 120—140 хуу күөсөдүп турарлар.

В. ЧАДАМБА.

ЧУРУКТАРДА: механизаторларын звеноңу удурткучу К. Пагыт-оол сизин кезер машиналарын тракторларын коммунист Сандал Доржу-биле чугулажык тур (үстүндө); сизин саратташкыныг үе-үнде.

Авторнуң фотолары.

«САЛЮТ-5» ЭКИПАЖ АЖЫЛЫН ҮРГҮЛЧҮЛЕП ТУРАР

УЖУДУУШКУН БАШКАРАР ТӨП. (СЭТА). Орбитаңың «Салют-5» өртем станциясында Борис Волынов биле Виталий Жолубов оларын ужудуушкуну үргүзүлүп турар.

Июльдың 14-те эгелдэн технологиятук «кристиал» деп шөлдө-шөлдө чөмчө белектерин доозулган. Космонавтылар кристаллизатордан алаа өстүргөн кристалдарын бирөөни алгаш, ону черге акээр-биле контейнер иштинде сун каан.

Улус ажил-агыйның эрге-ажыктарына чер кырының девис-изериниң спектроскопиди чуртун тырттырып космонавтылар август тос-туң эртенде чоруткан. Тырттырышкыны Белоусовский, тон кара эвес хөрүңнүг кур-жагың, Поволжениң, Ортаңың Азия республикаларының кырына чоруткан.

Телеметриктиң информацияны медээлеринден болгаш космонавтыларын планетиден алырга «Салют-5» станцияның борт системалары болгаш өртем аппаратуразы чогумчалыг ажилдап чорур.

ТАРААЖЫЛАРЫНЫҢ КҮШ-АЖЫЛЧЫ КОДУРЛУУШКУНУ

Молдавияның, Ростов, Тула областарның тараажыларының, садчыларының, малчынаарының бедиткен хүлээлгелери

Эш Л. И. Брежневтиң кезиндег ажилдааның чүдүлгүлүүшкүнү болгаш бедик үндөзүшкүнү алган кубаныч тараажыларын эл-агый-агый Молдав ССР-ниң көдээ ажил-ишчилери Төрөң чуртун мурунга бедик харысалга-биле уткан. Республиканың колхозтарында, совхозтарында, совхоз-заводтарында, каттыжышкынына ажилдап ажил-агыйлар арасының бүдүрүлгелерге хуралдар болгаш митинглер болуп, көдээ ажил-агыйның ажилдакчылары тараа шөлдөргө, плантацияларда болгаш садтарда тургустунган боттадырар аргаларын өөренип көргөн болгаш социалист бедиткен хүлээлгелерин алган.

Молдавияның тараажылары 950 муң тонна погананы күрүнегө садарын шийирткээр, ол дөргө мурунда алган хүлээлгелерде көрдүгөндөн 100 муң тонна хой болуп турары ол.

Молдав свеклачылар мурунда хүлээлгелеринден 500 муң тоннаны ажилып, ниити-биле 3 миллион 800 муң тонна чигирит дайымдарын садарлар.

Моон мурунда айттыгандан 70 муң тонна хой—1 миллион 170 муң тонна виноградты күрүне алыр.

Тарааның, ол ишкан таабының болгаш көдээ ажил-агыйның бүгү продуктуларын садар талазы-биле хүлээлгелер ажил күөсеттилер.

Көдээ ажил-ишчилерин бедиткен хүлээлгелерин алыр арганы берген чөмчө белектерин СЭКП-ниң программа болгаш документалары, партия ТК-ниң Чингиз секретары эш Л. И. Брежневтиң атыр политиказының талазы-биле айткышкыны амыдыралда боттадырып турары-биле хандырткан.

Ажил-агыйлар арасында кооперасташкыга болгаш аграр-үлгүлүг интеграциязыга өртем-технология депши-сизин чөмчө белектерини үндөзүшкүнү, бүдүрүлгени специализацияларын болгаш кооперасташкыны аажок уаут аргаларын калбаа-биле ажилдаштып, Молдав ССР-ниң партия, совет болгаш ажил-агый органдары көдээ ажил-агыйны улам ылай хөгжүдөр талазы-биле уаут хөгжүдөр практикага план бэугаар чыгышын чокка боттадырып турар.

Ростов областың көдээ ажил-ишчилери кубанычларын үндөзүшкүнү бэугаар боттадырып аргаларын ыяш саппаа көргөн, мурунда төлө-летинген сорулгаарын эл-агыйлардан көрдүгөндөн 481 муң тонна болгаш мурунда адалыган хүлээлгелерде көрдүгөндөн 200 муң тонна ажил турары ол.

Дүжүт ажаал алышкыныг бо хүннеринде ажил-хөрестин чөмчө белектерини шудуруг ажил-иштин, техниканы боттадырып башкарышкында, күш-ажылдың мурунча аргала-

лар болза төлөвчелдиги чурт-тачылгага он таарымчалыг байдалды тургузарын боттап кылган.

Тывага хоорай түдүүнү практикасында бир-де дугаар тос катт үш бажынын аңаа тудар.

Бажының (Бистин көрө).

КӨДЭЭ ИШЧИЛЕРГЕ

Иштинин малынга четчир сангыг чөмчө белектерини киржири бүгү үлүстүн хөрөс болур. Ону барымдаалаш, республиканың аотурук эргеле-тинин № 1 орук түдүт эргеле-тинин болгаш № 335 орук үлүстүнүн коллективтери Кызыл районнуң «Көк-Тей» совхозунга 34 тонна сизин белектер бээрин хүлээлгези. Ону белектер тос кижини септеткээр звеноңу тургускаш, четчир сангыг дериг-херекселдер-биле хандырган. Шөлдөргө, шынааларда ажилдап турар. Олар баштайгы хүннерде 20 ажил тонна сизини белектерин, чедирин берген. Чоокку хүннерде бердинен даалганы ажил күөсөдүп сорулганы орукчулар салган.

О. ТОВУУ.

Баштайгы тос катт бажыңнар

Кызыл хоорайның 13-ку микрорайонунун техниктиг төлө-летин ажилдап кылыр эргелен «Красноармейск-агый» институтунун Тыва салбырының тускай эртемниглеринин санаалары ол микро-районун схеманы РСФСР-ниң Күртүдүт чери чугула-

жыл көргөш, чүдүлгү деп ба-зылаан. Бо чак микрорайон Кызылдын төвүне—Чулук болгаш Титов кудумчуларын арасында туттунган болгаш республиканың ажил-агыйлары амгы үедег төвү болу бээр. Микрорайонга 7500 чурт-такчы чуртаар. Төлө-летин-

малдың баш саны эртен чыл-гы деннелден дөргө бооп турарын Статистика эргеле-тинин динидагында база айткан турар.

Бо хүннерде бистин республикада хой, өшкүлүг ниити саны 1 миллион 415 муң 953 баш четкен. Чыл планын бэугаар республикага хой, өшкү бажың 1 миллион 227 муң 025 башка чөмчө белектерини күрүнегө алырга, өздө 154 хуу бооп турарын өөрчүтүр.

Чылгы малдың өздүгө арай куду. План бэугаар республикага 31830 баш чылгы турар ужуруг, херек кырында беры — 30937.

Төвө малдың байдалы мын-дыг: республикада ниити-биле 1435 төвө бар, оң аң-аң Төк-Хемде—382 баш, Эр-авинде—336, Улуг-Хемде—304, Тандыда — 160, Өвүр райо-нда — 10 баш төвө бар.

Мал ажылында байдал

(Август 1-де медээ-биле)

Республиканың мал ажил-агыйларының ону беш чылдың баштайгы чылында боттары-нын мурунда салдыган сорулгаары чөмчө белектерини шийирткээр дөш күжө-нишкениг ажилдап турарын Тыва АССР-ниң Статистика эргелединин медээ-винде тоддугай айткан турар.

Бо чылын колхозтар болгаш совхозтар 26288 тонна сүтүгү бүдүрүп, ичкелерге август бирге чедир 16755,9 тоннаын бүдүрүп, планын 53,3 хуу күөсөдүп, ол дөргө эртен чыл-гы доозулгандан 1,1 хуу чыгыс бооп турар. Райондарының социалисттик чарыкының бирги черинде эртенчелер чоруп турар. Район чедир айлал иштинде чыл планын 94,2 хуу чедир күөсөдүп берген. Токсу, Тес-Хем, Каа-Хем районнар чыл планын чөмчө белектерин күөсөдүп, мурунчаларың оду-рузуда кирген.

Оң биле кады сүт саалда-амың ниити деннелден эртен чылгы үедег кудулаанын ай-

тыр херек. Эртен чылдың чөд-дө ай иштинде республикага бир инектен-не ортумаа-биле 981 кг сүт сагган болза, ам 938 килограммын сагган. Чугула Токсу, Каа-Хем, Эрвин, Кызыл районнар болгаш көдээ ажил-агыйларын дуржулгага боттадырар эртен чылда бо-дугаа немелде сүтүг сагган, азы сүт саалдамын өздүгөндө болган. 1975 чылдың июль ай-нын дуржулгада республикага бир инектен-не 198 кг сүт ал-ган болза, бо чылдың июль ай-да 193 килограммын алган, азы инектен-не саалда ай дур-жулгада 5 килограммга кымы-рылганы ол-дур.

Эт бүдүрүлгени байламы эртен чылгызында чүдүр-гүр. Эртен чылдың август 1-ге че-дир (биринч деннел-биле) рес-публикага 5874,3 тонна эт бүдүрүп болза, бо чылдың ол-ла үедег иштинде 6303,9 тон-на, азы барың 430 тонна

хонну бүдүргөн бооп турар. Ычангаш райондарың хой нуруузу эт бүдүрүп даалта-лап күөсеткенин илде-дир. Чыжээ, Бүт-Тайга район чөд-дө айлалда эт бүдүрүп планын 180 хуу, а Монгуш-Тайга рай-он 2,9 катан ажил күөсеткени бооп турар.

Чонун дагаа чуургазымга херекселдин Кызыл районнуң «Көк-Тей» совхозу хандырып турар. Олар ону беш чылдың баштайгы чылында 14 миллион 560 муң кезек чуургазын бүдүрүп, херекселчилерге чорударын социалисттик хүлээлгезинге айткан. Август 1-ге чедир 7 миллион 310800 кезек чуургазын бэугаар, азы план күөсөдүгү 50,4 хуу бол-ган. Бо дөргө эртен чылгы ажилдап 7 хуу куду бооп турар.

1975 чылда республикага 22030 баш баянаны камгалып алган болза, бо чылын 22666

башты алган, азы эртен чыл-гы доозулган 1,2 хуу эвөштин алган. Эртен чылдың респу-бликага төрүүрүс инектен-не 46 башаа алган болза, бо чыл-дын 45-ти, азы бир башаа-ла эвөштин алганмыс база четкес бооп турар.

Алай, хураган алыры эки болган. Эртен чылдың 407561 баш алай, хураганын респу-бликага алган болза, бо чылын 433463 башты алган, азы рес-публикага 1975 чылда төрүүрүс чөд-дө олупдун 73 хураган, алай алган болза, бо чылын 77-и алган-дыр. Улуг-Хем-иниң малчылары 64255, Чөөн-Хемчинин—63530, Тес-Хем-иниң—38250, Эрвининиң—37428, Бай-Тайганын — 37151 баш алай, хураганын тус-тузунда камгалып алган.

Малдың өлүк-хорар чө-рүлүн эвөзүшкүн, ол иш-кан сүзү эдержэлгелер кир-кен болгаш тарып боозаткан

Хуусаа бетинде

күөсөдүпкөн

Чыл этинде Каа-Хем хо-мундаш разрезинин коллекти-вин чыл планында ажил 60 муң тонна хөмүр-даштын казып турарын хүлээлгеш, ону июль-де күөсеткен. Бөгүнү чедир онаададан ажил 70 муң тонна хөмүр-даштын касын.

Разрезтин дажылары ону беш чылдың бирги чылынын күрүне планын хуусаа бетинде күөсөдүп дөш социалисттик чарышты калбарткан, август 4-те төс айларын бүдүрүпте планын күөсеткенин дуга-бында СЭКП обкомунга, Кы-зыл хоорайына, обспрофко-вузелинге рапорттааннар.

чайлазыр, 1976 чылдын планын бүтү оинаалзаныр. А ол мышаа бүдүрүгөтү коллективтеринин алган социалисттик үлүүлестерин курады. Седирин чайлазыр, бүдүрүгөтү ин ажыктын бүтү темче биле бедиринче, бар курамыларын болгон аргаларына улам долу ажылаарынче, түр-техникалык депшилетип түрүстөрүнчө, куш-ажыкты курурукчулугун бедиринче коллективтеринин мобилизация талзы-биле ажылды чүтүктүрүп чорутуп, аяаз үндөйлөргө 1976 чылдын планын күрөш ажыкчы Коллектив бурзугу оонак куусеткен турарына огуку беш чылдык оонады.

рын чөдшиншинг хүүс
ринге эргөжж чүгүл тээр
чалыг байлалдарын тургу
рын чөдп алыр сорулгал
тодаргай хөмчөглерни аж
дап кылыры министрст
ларнын, ведомстволарн
улуртукчууларнга, райку
комнарга, хөоркүүсломга р
публиканы Министрлер Чө
лөдл даскан.

Бедик шымарын ботта аяктыгы жорукту бешиде алып, ботта башында тайпмалда брлдианын туугулары даартаа хуу буюрсадай, салган соруулары куддериине шийитиш кил. Оларын буту салык- кия СЭКП-ийн XXV сый- лавин олар уауу планнари амьдырдаа чедикшиин боттадыларинте улаганга.

Платий оаалдарын

арьянни бэр тахьиди—бри-
дад эсэжигүйирийнлэ хаам
ийрээлэгт болуу, чагнэс
сэтгэжиг, бэр дөмтлэг ажы-
даг тураринда. Итерианца
наачы бижыг найралар түр
кавдыг-даа бергелериин
эрттери белел, кандыг-
уугу чаагай үүдэ-херектер
бадуурш нааштар ден чүеи
чүтсэ бо бриталадиги колдэ
гивиян ажыл, амьдырар
байлгачар.

Ак-Доураг түтүтүүн, өзү
турар. Оол-Бэс кады түдү-
күларийн-хэй нашоовалы
ог-бүдээс база өзү, бижыг
турар. Аныкч хуорайниг
рынга адлиг хэй херектер
төл, амьдырлар долү эргэви-
кирил хайнгийн үнөр. Ту-
дугуэ-Брэгвэдиг. Барыс
Хемчик район Советинд ил-
путадиг, коммунист Каддо-
ог Хортекович Данырыс
дүвүн берлинген хэрээн, а
өөрүн, даартагй плаанира
болэй аарас, түдүг шолуу
далаштыг баямзатар. Ону ч
түтүтүүн турар 107 дугуу
жыгга Гыма АССР-ийн адла-
лыг түдүктүрүш— Левин
орелдиг Комбуй-оог Борж
«Хүндүлэдин дөмлээ» өр-
дүгү.

Дугдугдуг Арслан, Озур, Сиддигууд мийамш эн-өөрөө бусдад тулгуур. Идцдугар терш арслан чааруул, чаагаа ясаг арттырарлар.

Д. САЛЧАГ,
М. ХОЮУ-ООД,
«Шыгшц» корреспондент-лери.

ЧУРКУТ: (солзагай таагай): А. С. Чингиз – чолаат Күм-ажычыл Аадар ординш III-ку керезиниц эдизчэкич Д. К. Ооржак – машиини Күм-ажычыл Кызыл Тук о денинц эдизчэкин, К. Таагызар – Социалистив Күм-ажычыл Маандыр, В. А. Б. кузін – «Тыгаа да-дугу тууа эргэлиниц партком секретур, Заустарниц Найыралы о денинц эдизчэкин.

А. ЗАПЦЕВИЦ фотозу.

**Ферма да
чақғын классчыла**

ЧУХЛОМА. (Кострома өлкәсе). Новоностровский комсомолчу-аппарат фермасы коллективистик баштагы ишчиләри хуңу чав болгач Оңу хуңулу оң бир саначымы — 1976 тылда. Биләндем өртүмәк шикәләнүмиз аюуотучу чавың классчылары-дыр. Шәһәр чав юрәкчәни турган үзидә-чә дүрүлүгәләр. Ләгдәмчәләрәк ишчәләр үзүргүлүгә-билә. «Виссий» совхозту Новоностровский фермалыңа бәдүрүгә иртә тәкәлән олар әртәрттир тургаллар. Машина-билә сәгдәр турар операторлар мергәләнә ишчиләри алган союнда көзә ачыла-агың. Бәдүрүлүгәләр әйәләрлар күзәлән олар пәләркеткән.

В. ПАШИН

СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ

ШЕРИГ АЛБАНЫН ЭРТТИРЕРЛЕРГЕ

ТУДУГЖУ ХҮНҮНДЕ

Совет Армиясынын хуралында албан эртийери совет хамаатманын бурзууну хушду-дуг хушдугу болуп. Оз албанын эки кууедеди дзе, куш-демир таламы-бизе бодун да-дыктырар керек. Дүргөн чүгү-рери, эштин бири, граната-ны ыраа, пын оштары, боону чысыа адыры мышак мерге-жидери шигедеди адыры келер үеиң солдатыга эрге-жол тутул.

Ол согула-бизе ВЛКСМ, ДОСААФ обкомлары болгон республиканың спорт комитет-ди шериг пазыны четкей база шериг пазыны четкей ашык-тарын спартакнадын Кы-зылта эртийери. Ош түнө-дигден алган жерге, дыка хой оолдар шериг албанын эртийери хынамчалыг бе-деткейи турар.

Шеригалтын спортчу оюн-парга Току районуң оолдары оске ооруден артык беткей-диң көргүскөнөр. Олар гра-ната октарына, боодалга, кроска, турник хараарына тергидершөр. В. Чепкасо-граната октарына, В. Под-резов турник хараарына, В. Пе-тухов боодалга бири чери алганар.

Току районуң командаы спартакнада бири чери алган, ВЛКСМ ДОСААФ об-комларының болгон респу-бликаның спорт комитетиди шигир кубугу-бизе шаңга-кан.

Наймысаладың ашыктарың спортчу байырады Кушту-ралы болгон дышталыга-ның Гастелло атыг нарыгы-да «Хүреш» стадионга, спорт шолуге болуп эртен.

«Хүреш» стадионга фут-бол мэртылдады болгон. Агаа студентидерин туугу от-рядтериниң шигидек ко-мандалары ойнаа. Түнөла оюнга Красноярский оңуң металлургия институтуң футболдистери-бизе Кызылдың «Политехник» командалы ужу-рашкан. Красноярский то-лоолектелери футбол ойнаа-рың таламы-бизе мергежи-диң көргүскөн, бири чери алган. Тигидек командала ВЛКСМ хооромунуң бири чергениң дипломун, ойнакчы бурзуунг мактал бижикти, ту-раскалдыг бекети тыыскаа. Ийги чери алган командала ийги чергениң дипломун, ойнакчыларынга мактал бижик-терин берген.

ЛАРСЕНТИЛЭЭН

Давид чурттуг гроссмей-стер В. Ларсен зона айы-бизе Швейцарияның Биле хоора-йыга эртен шигдыраа мар-гылдааның тигидекти бол-гон. Ол—12,5 салы алган. В. Ларсен соодуг салгыла Р. Хюбер-бизе (ГФР) хайл-кыдыр ойнаа. Маргылда-ның пегедедиң бугуар бири, үш чери алган шигдыраа-лар дарааындагы шигала маргылдаага киржир эргени адыр ужураг.

В. Ларсен соодуг салгыла Р. Хюбер-бизе (ГФР) хайл-кыдыр ойнаа. Маргылда-ның пегедедиң бугуар бири, үш чери алган шигдыраа-лар дарааындагы шигала маргылдаага киржир эргени адыр ужураг.

М. Таль болгон Т. Петросян болгон шигир гроссмейстер Т. Петросян олар-ның салы дең бооп, шигид дөрткү чедир чери үшкен-пер.

Петросян, Таль, Портис үш-түг ийги дарааындагы шиг-иде маргылдаага киржир болгонда «шук артык» кийи-ни ялдериди-бизе оларын-араздыа немеле маргылда-ны удаас чорудар апаар.

Петросян, Таль, Портис үш-түг ийги дарааындагы шиг-иде маргылдаага киржир болгонда «шук артык» кийи-ни ялдериди-бизе оларын-араздыа немеле маргылда-ны удаас чорудар апаар.

Петросян, Таль, Портис үш-түг ийги дарааындагы шиг-иде маргылдаага киржир болгонда «шук артык» кийи-ни ялдериди-бизе оларын-араздыа немеле маргылда-ны удаас чорудар апаар.

Цирк ареназында

СОНУРГАДЫП, МАГАДАДЫП...

РСФСР-ның болгон Тыва АССР-ның улустуң арти-сти Владимир Базар-оолович Оскал-оолга удурткан тыва цирк болуунуң артисти, бистичи чурттуг цирк уран чүгүдүң оске-даа мастер-ды-бизе болгон. Совет Эмгектин дугуар оюн көргүзгөн уламчылары.

Олар бо чылдыг бири чар-гыла Лыова, Мисек болгон Воронеж хоорайларга цирк эргелерине 400 хире оюн көргүзгөнүгө киржир болгон уран чүгүдүң бо ма-талыг чараш хевирине хал-дыкшыдыларын ханы со-нуургалы, чуретти ханы-адыдан адыш чаксаашыны-рың калган алган.

Владимир Базар-оолович чу-гаалан турар. Лыова, Мисек болгон Воронеж хоорайларга уду-тур солунар айла болуп эр-кен цирк программасына ха-маарыштын элэон нап ре-цензирин болгон чурек-тарын репорттарын пар-лаагыла. Оларын бижи тур-ган журналистер, критиктер тыва цирк артисттериниң ду-гайында чылгы, чымчак со-стерин номучуларга дамчы-кан.

«Незэки Мисек» солун бо чылдыг февралы 16-да үгөн дугуарына О. Фомченкоң «Күштүг» кашагай болгон чараш оюн» деп чурттуг ма-териалын парлаан. Ош миң-дыг олуруттарын номчуу-рас.

«Бистичи бо хушериастың теманы, чаатай болгон чараш чорук, үеиңиңиң күзгү-чүгү» «Күшкүлери» деп апаар ужудушкунда алаетти-ген. Ол номерин Олег Лозовик удуртуп турар. Номерин ийдиы совет кийиңиң ко-мосту чагырып алганы болуп.

РСФСР-ның болгон Тыва АССР-ның улустуң арти-сти Владимир Базар-оолович Оскал-оолга удурткан тыва цирк болуунуң артисти, бистичи чурттуг цирк уран чүгүдүң оске-даа мастер-ды-бизе болгон. Совет Эмгектин дугуар оюн көргүзгөн уламчылары.

«Совет Белоруссия» солунда И. Симоняның «Машежке баштайгы көргүзү» деп кор-респондентияны парлаан.

«РСФСР-ның болгон Тыва АССР-ның улустуң арти-сти Владимир Оскал-оолга удур-ткан цирк артисттерин көркү-чүдериң адыш чаксаашыны-мынестен үндүрбестөр. На-ционал уран чүгүдүң ча-раш чүгүдериң аренага эң-кеткен эрес-кашпагы жон-то.

«Совет Белоруссия» солунда И. Симоняның «Машежке баштайгы көргүзү» деп кор-респондентияны парлаан.

«РСФСР-ның болгон Тыва АССР-ның улустуң арти-сти Владимир Оскал-оолга удур-ткан цирк артисттерин көркү-чүдериң адыш чаксаашыны-мынестен үндүрбестөр. На-ционал уран чүгүдүң ча-раш чүгүдериң аренага эң-кеткен эрес-кашпагы жон-то.

«РСФСР-ның болгон Тыва АССР-ның улустуң арти-сти Владимир Оскал-оолга удур-ткан цирк артисттерин көркү-чүдериң адыш чаксаашыны-мынестен үндүрбестөр. На-ционал уран чүгүдүң ча-раш чүгүдериң аренага эң-кеткен эрес-кашпагы жон-то.

«РСФСР-ның болгон Тыва АССР-ның улустуң арти-сти Владимир Оскал-оолга удур-ткан цирк артисттерин көркү-чүдериң адыш чаксаашыны-мынестен үндүрбестөр. На-ционал уран чүгүдүң ча-раш чүгүдериң аренага эң-кеткен эрес-кашпагы жон-то.

Таакпылавас киж

Бажыңымдан амылаар чоримг чедир ыраа эвес. Чадаг кини далампы базар болза, он хире минута болуп. Эргенти шанта нылаш-таарым таваар. Арыг агаар тынып, селгүстеп чоруур мен.

А кижээ, амылдан чанып ора, базымын хере-хере апаар. Чок, мени аштап, суксааш далампы чоруп орап деп боодааңар. Ош чылдааңы: скверде пнево доскаарларын ду-жунга чоруп олуруда-ла, таныаазым үш кини мени ылап-ла донтаадыр.

— Таакпың нааам, оол — димир. — Тартар эвес мен — дээр мен. — Ыдыг бе!.. Өңүң-ден чаныс таакпы харам-нандым бе! Ош олар мени сикгир дей фэррлер. Мен димиртер мен, чүгө тавагылларым караңар.

— Эй, ашаң, таакпың наам! — деп, «өңүктерим» бирээзи алгыды. Мен бизги дег димир, маңаайын, ийи бууду хере тепкеш тур мен. «Келир болза келгей-ле сен!»

Ош үш «өңүк» халчып келген. Бирээзи хөзөмдөн кээп сегирип алды. Эң-не улуг, шырааның хөзөн дуга устурум. Ток кээп ашту. Ийи дугаарын база ойтур шаап магдым. А үшкүзү димиреп. Хал-сал-ган дег эстедип бар чыт-кан.

Ам кижээ база далашпас апарган мен. Ол доскаарлар дунжунга чорумда, чамдык-та: — Эй, оол, таакпың наам! — дээрлер. Ыңчалза-даа эскези: — Ол таакпылавас киж-миди, аңаа деге! — деп хөрүп наар апарган.

МЕРГЕЛДЕЙГЕ

ЫРЖЫМСУУР

Бастың суурга тораалдан кел-ген, элэон каш хоа берген бир ашык аш келээлкетей суур кылдыны үш берген, шала оюкку «чалгааран-чымы, мушгаранчымы». Ош ыраапын димирдым. Ош ыраапын адышмедим-даа: меге эвес, пынап-ла, чалгааранчы суур-ла богай.

Элден чүве, ону район тоңу-ден удуу колгөн апарган. А юкер киип айда бир келзе кээр, келбесе келбес. А ден-ки, бекседа база-ла чылдыг укунда-байында болза боор.

Частыкан солун, сестүү... Почтачы чадаг. Ычтангыш почта ийи-бир кээр, ол эорде, шада хөредип чугаалаар, шары чүгү хире болгулаар. Ош номчууру чай тыпса сен, чашпан баштаан ошкү дег ала халып, чүгүртү юргүдээр сен.

Оруктан халып, хоуда ас-кан хой шынап, суур боора ийди чүве ийиле, бистичи артисттеривас-даа аадап кел-бей турар ийи, Хостуг шак-ты културлуг димитанын эр-тирине таарымчалыг бай-дал калж-кечен тургустулар суур чүве бо. Демги ашык адыштың Шалчы суурга кел-ген, каш-ла хонгаш. «Чал-гааранчымы, мушгаран-чымы» деп ырап берген апаа эвес-ле богай. Мер-ген Мергенович Мергелдей, чалгааранчы суур хонгаш-омак болууд дээр болза, чүгү капчалаа эки?

В. ТЕРГИН, Шалчы сууруң чуртгакчымы.

Кызма, Шетякин-Кравченко кудумчуу, балың № 3. ТЕЛЕФОНАРЫ: Редакторун 2-24-63, редакторун ораакчыларын 2-35-24 2-31-75, проагада киданын 2-31-75, харыскагалык секретарын 2-23-54, паргитка амылрал киданын 2-37-13, кузтүре киданын 2-23-54, келзе адыл-агы киданын 2-21-47, үзөтүр киданын 2-22-64, чагаа киданын 2-41-27, информатива база совет кургуу киданын 2-20-60, корреспондентин 2-27-41, бухгалтериян 2-12-45, секретариаттын 2-23-35, солун келбей бериле 2-32-75 телефоне дозгаар.

Тираж 16331. ЧАГЫГ 4740.

СОЛҮН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАПҮНЕР